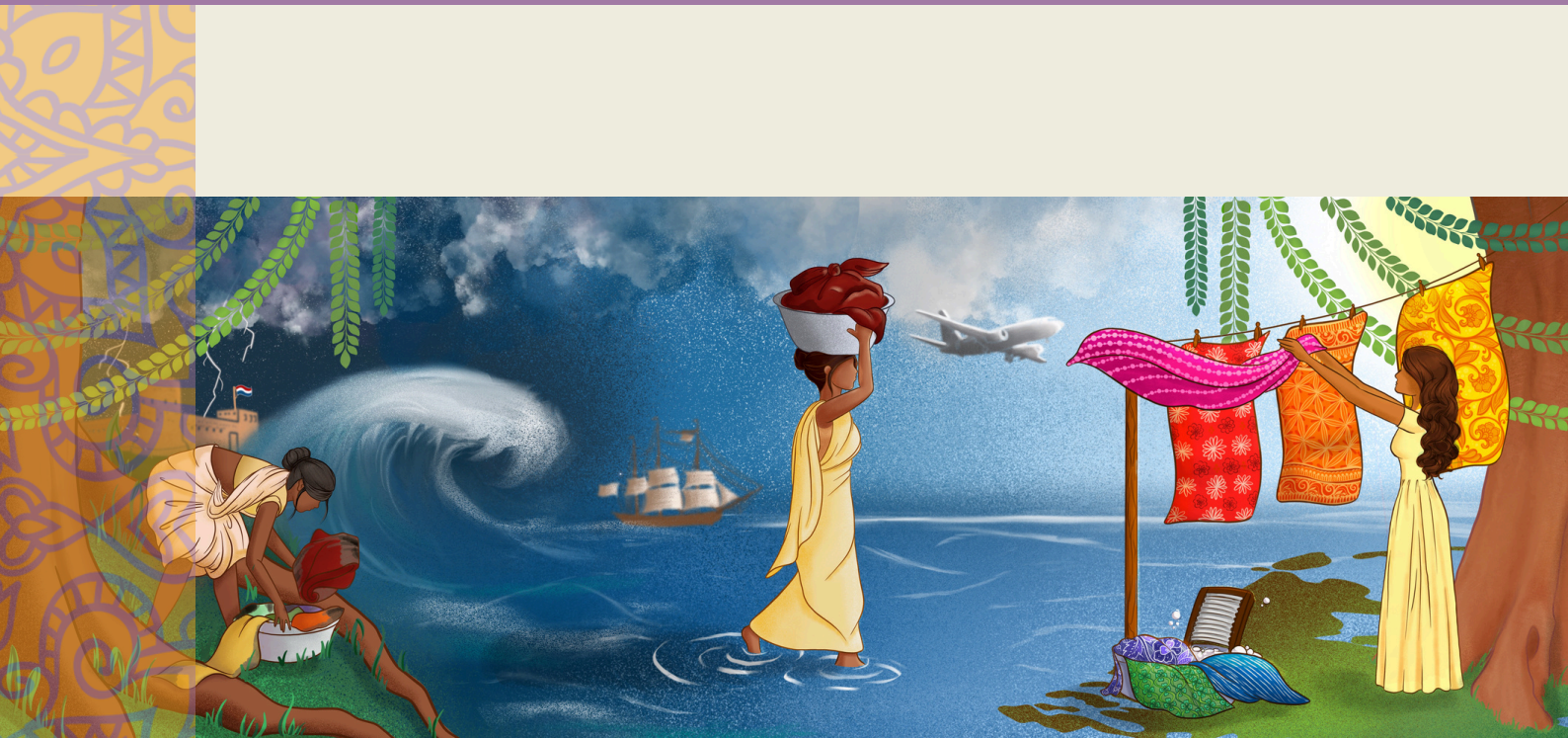

Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden

Een interview met Rishma Khubsing, initiatiefnemer en voorzitter van *Stichting 3 mei, een liefdevol verzoek*

Ancestral Healing. Illustratie door Ashna Jhoeri voor *Stichting 3 mei, een liefdevol verzoek*/Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden

Op 3 mei 2025 vindt de vijfde Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden plaats op de Dam in Amsterdam. Dit lustrumjaar is het thema collectieve intergenerationele heling. In aanloop naar de Herdenking sprak KIEN met initiatiefnemer en voorzitter van 'Stichting 3 mei, een liefdevol verzoek,' Rishma Khubsing.

In 2021 organiseerden jullie de eerste Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden. Waar kwam het idee vandaan?

"Het zaadje is geplant toen ik een jaar of zeven was. Elk jaar op 4 mei hield ons gezin twee minuten stilte. Om acht uur 's avonds ging ik dan voor de televisie staan, dat was een heel belangrijk moment voor mij. Maar toen ik ouder werd, kwamen er vragen. Er waren dingen die ik niet begreep. Het woord 'dodenherdenking' bijvoorbeeld, dat vond ik vreemd. Wij spreken niet over onze doden, maar over onze voorouders. En ik begreep niet waarom er niet ook twee minuten stilte werd gehouden voor hen, want zij hebben eveneens geleden. Toen ik mijn ouders om uitleg vroeg, antwoordden zij: 'Dat doen ze hier niet.' Dat voelde voor mij zo oneerlijk."

Grote belangstelling en opkomst tijdens de 3e Inclusieve Herdenking op 3 mei 2023. Foto's gemaakt door Paco Núñez

En daarmee maakte de Herdenking op 4 mei gemengde gevoelens in je los.

"Zeker, en Bevrijdingsdag op 5 mei ook. Dan vroeg ik aan mijn ouders: 'Waarom wordt op die dag niet ook onze vrijheid gevierd, de vrijheid die kwam na koloniale onderdrukking?' De frustratie daarover, en mijn gemengde gevoelens van respect maar ook van niet gezien en gehoord voelen, sudderden door in mijn tienerjaren. En er was geen ruimte voor een gesprek daarover. Ik groeide op in de jaren '80, waarin buitenlanders de schuld kregen van de crisis en profiteurs werden genoemd."

"In die tijd bedacht ik: '3 mei moet erbij, dan is het compleet.' Want op 4 mei herdenken we het leed dat Nederland is aangedaan, maar daar hoort eigenlijk nog iets vóór. Namelijk het herdenken van het leed dat Nederland anderen hééft aangedaan. Op 5 mei kunnen we dan stilstaan bij de bevrijding van iedereen. In de jaren daarna wilde ik heel graag iets met dit idee doen. Maar werk en allerlei opleidingen kwamen ertussen, waardoor het er niet van kwam."

Tot 2020, dat was een kantelpunt.

"Ik had nog steeds een actief leven, met weinig ruimte voor een tijdrovend initiatief als dit. Maar toen werd George Floyd vermoord. Ik dacht: 'Ik kan het nu niet langer meer uitstellen, dit is het moment.' Voor mij staat zijn dood symbool voor de voortzetting van koloniaal geweld en onderdrukking. Van de ene op de andere dag ben ik mensen gaan benaderen, zoals de grafisch illustrator Ashna Jhoeri. Zij is meteen aan de slag gegaan met het ontwerpen van een logo, allemaal kosteloos. Ik kwam ook in contact met Sandew Hira (independent scholar en activist, red.), die ons stimuleerde om op de Dam te gaan staan. Om zichtbaar te zijn. Hij heeft een grote rol gespeeld in hoe de Herdenking er nu uit ziet. Zonder hem was dit lustrum er niet geweest."

"Inmiddels is er elk jaar pers bij. We hebben de vlaggenceremonie, en iedere Herdenking schuiven we andere culturele groepen naar voren. Als klein meisje wilde ik alleen maar twee minuten stilte voor onze eigen voorouders, meer niet. Maar het is uitgegroeid tot iets veel groters. Vanuit het hele land komen mensen naar de Dam, en wereldwijd wordt er online meegekeken. En ieder jaar groeit de achterban. Het raakt me emotioneel dat er zo'n betrokkenheid is. Mensen spreken van een sociale beweging."

“ —

Op die momenten juicht het zevenjarige meisje in mij. Want dit samenzijn, en deze gesprekken, zijn hard nodig om samen te kunnen helen van het koloniale geweld en het koloniale trauma in onze samenleving.

-Rishma Khubsing

”

"Ik krijg ook mooie berichten. Zo vertelde een vrouw me dat ze ieder jaar online met haar vader naar de Herdenking kijkt. Dan steken ze samen een kaarsje aan, en praten na afloop over hun eigen familiegeschiedenis. Wanneer ik zoiets hoor, dan maakt mijn hart een sprongetje. Ik vind zulke verhalen zo hartverwarmend, en ik kan niet uitdrukken in woorden hoe dankbaar ik dan ben. Op die momenten juicht het zevenjarige meisje in mij. Want dit samenzijn, en deze gesprekken, zijn hard nodig om samen te kunnen helen van het koloniale geweld en het koloniale trauma in onze samenleving."

Je werkt als klinisch psycholoog en psychotherapeut. In die functie kom je dagelijks in aanraking met intergenerationeel koloniaal trauma. Kun je een voorbeeld geven van hoe dat eruit kan zien?

“Het kan heel verschillende vormen aannemen. Bovendien verschilt de uitwerking ervan per persoon, want er spelen diverse factoren mee. Maar ik zie wel terugkerende gedragspatronen en opvattingen binnen families met een Nederlands koloniaal verleden.”

“Het zwepen is daar een voorbeeld van. Ik denk nu aan een cliënt wiens overgroot oma de dochter was van een tot slaaf gemaakte vrouw. De opvoeding van deze cliënt leek op die van haar eigen moeder, die weer leek op die van haar moeder, en zo verder terug. In die opvoeding werd je gezweept zodra je niet gehoorzaamde. Wanneer mijn cliënt als kind een kleine misstap beging, en bijvoorbeeld een paar minuten later thuiskwam dan afgesproken, dan moest ze zich van haar moeder uitkleden, op de grond gaan liggen, en dan werd ze geslagen met een riem. Zulke buitenproportionele straffen zijn een heel concreet voorbeeld van intergenerationeel koloniaal trauma. De witte kolonisator introduceerde en normaliseerde het uitdelen van lijfstraffen. Mensen dragen dat nog steeds over en lijden er nog steeds onder.”

De situatie die je beschrijft is heel vernederend, en ondermijnt een gevoel van eigenheid en zelfrespect.

“Dat klopt en het heeft effect op de manier hoe wij naar onszelf, anderen en de wereld kijken. Om gezonde relaties met anderen aan te kunnen gaan is zelfcompassie heel belangrijk. Loskomen van intergenerationeel koloniaal trauma begint bij werken aan jezelf. Wanneer je niet met jezelf en met je eigen innerlijk kind in contact staat, dan is een gezonde verbinding maken met anderen ook heel lastig.”

“Ik behandel in mijn therapiekamer met name complexe psychiatrische aandoeningen. De mensen die ik zie, kampen vaak met persoonlijkheidsstoornissen en vroegkinderlijk trauma, en aanverwante problemen zoals angststoornissen of stemmingsklachten. Veel van hen hebben moeite met een gezonde hechting aangaan, omdat ze zelf onveilig gehecht zijn. Therapie kan daar verandering in brengen, maar dat is een proces van jaren.”

“Helaas is het een privilege om in therapie te kunnen gaan. Niet alleen financieel, maar ook emotioneel. Veel mensen zijn bezig met overleven en hebben helemaal geen ruimte in hun hoofd voor de vraag ‘Hoe kan ik mijn trauma aanpakken?’. Er moet ‘s avonds eten op tafel komen, dat is de prioriteit. Daar komt bij dat veel mensen zich niet realiseren dat ze lijden aan een koloniaal trauma. Het is vaak een taboe onderwerp. Ook daarom is het thema van de Herdenking dit jaar collectieve intergenerationele heling.”

Collectieve intergenerationale heling, kun je daar iets meer over vertellen?

“Het is nodig dat we de koloniale denkbeelden en opvattingen die we hebben geïnternaliseerd, gaan ontmantelen. Je kunt die denkbeelden ook ‘de geïnternaliseerde kolonisator’ noemen. Hiermee bedoel ik dat we naar onszelf, naar anderen en naar de wereld kijken op een manier die we hebben overgenomen van de witte overheerser. Deze geïnternaliseerde kolonisator vind je niet alleen bij de nazaten van de slachtoffers van het Nederlands kolonialisme, maar óók bij de nazaten van de voormalig kolonisator. We moeten allemáál helen van deze traumatische geschiedenis, zodat het niet meer doorwerkt naar de volgende generaties. Het individualisme zit die heling in de weg, want daardoor zijn we deels de verbinding met elkaar verloren. En niet alleen dat, we zijn er ook een stukje menselijkheid, empathie en naastenliefde door kwijtgeraakt. Ik zie dat als het verdriet van deze tijd.”

De Inclusieve Herdenking op de Dam, 2023. Foto's gemaakt door Paco Núñez

“Daarom is de investering in contact en interesse in elkaar nu juist zo belangrijk. Tegenwoordig kunnen contacten heel vluchtig zijn, en interesse lijkt soms instrumenteel. Zo van: ‘Ik wil iets van jou, in ruil daarvoor krijg jij dit van mij.’ Zo’n omgang met elkaar is dan transactioneel. Er ontstaat geen échte verbinding, waarin mensen elkaar opzoeken vanuit gemeende wederzijdse belangstelling en nieuwsgierigheid, en met oprechte aandacht voor elkaar. Terwijl juist dat type verbindingen het leven rijk en zinvol maken. We hebben elkaar nodig. Ook dat is een boodschap die we willen afgeven met de Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden.” ●

Over dit interview

Stichting 3 mei, een liefdevol verzoek heeft KIEN uitgenodigd om dit jaar tijdens de Nationale Herdenking Nederlands Koloniaal Verleden te spreken. We voelen ons vereerd dat we aan dit lustrum mogen bijdragen.

Kom op 3 mei om 18u00 naar de Dam, en sta samen met ons en alle aanwezigen stil bij het leed veroorzaakt door koloniale onderdrukking. Alleen wanneer we dit leed gezamenlijk erkennen en er maatschappelijk verantwoordelijkheid voor nemen, kunnen we toewerken naar een meer gelijkwaardige samenleving waarin verdeeldheid en trauma plaats kunnen maken voor empathie en solidariteit.

Voor meer informatie, bezoek www.3mei-liefdevolverzoek.nl

Auteur

Marlous van den Akker, wetenschappelijk medewerker KIEN

Coverfoto

Ancestral Healing. Illustratie door Ashna Jhoeri.